

Književnost.

Slovenska.

Fr. Milčinski, **Pravljice**. Z risbami G. Birolle in M. Gasparija. 1911. Založil L. Schwentner v Ljubljani. — Pred kakimi 50 leti so živele najbrž zadnje stare ženske po naših kmetjskih kočah in hišah, ki so še pele svojim vnukom naše pripovedne pesmi. Danes so skoro gotovo že vse v grobu. In umrla je ž njimi tudi pripovedna pesem; kajti, če jo imamo tiskano pred seboj v mrtvih črkah, je li to življenje? Ta smrt narodne pesmi je velika škoda za življenje našega slovstva: kajti naši najboljši pesniki in pisatelji iz dobe romantike so črpali iz tega neusahljivega vira narodne poezije in svojih prvih spominov. Sedanjemu rodu babice in matere ne vedó nič več pripovedovati, še manj pa peti. Kaj bo z našim slovstvom? Bodo stale njegove korenine še v domačih tleh? Bojimo se, da ne... In koliko vzgojnih misli tiči v tej narodni poeziji! Ako je tvoj otrok bolan in trpi, bo od čisto nove strani začel gledati na svoje trpljenje, če mu po ješ (ali pripoveduješ) narodno pesem *Otrokova duša se pokori* (pri Štreklju I. knjiga, št. 371—373, pri Milčinskem: O dušici majceni, ki ni smela v nebesa, str. 1—8); kaj ima otrok, dokler ima svojo mater, ginljivo pojo pesmi o hudi mačehi in siroti Jerici (Štrekelj I. knjiga, št. 344—351, Milčinski: Mačeha in mamica, str. 95—102); kako dobro je zjutraj se pokrižati in z blagoslovljeno vodo poškopiti, pripoveduje otroku pesem *Trdoglav in Marjetica* (Štrekelj I., 86—89, Milčinski 32—40); kako otrokova molitev še na onem svetu pomaga staršem, uči Godec pred peklom (Štrekelj I., 64—66, Milčinski: Krivični mlinar in njegova hčerka, 55—66); ljubo doma, kdor ga ima — ali kako usmiljenja so vredni otroci (pestunje, dekle), ki morajo iti po svetu služiti, o tem ginljivo poje *Desetnica* (Štrekelj I., 310—315, Milčinski 122—130); kaj naj otroka tolaži, če umrje bratec ali sestra, nam lepo kaže Milčinski, str. 66—76: Vila; grda je laž in ima kratke noge, (Milčinski 76—80); nespametna je lakota zemlje, lakomnost (Štrekelj I., 367, Norčevanje na grobišču; Milčinski 8—12: Premalo zemlje in preveč); Smrt pobira, nič ne izbira (Štrekelj I., 579, Milč. *Bridka smrt in Tomaž*); Bog je pravičen, ki kaznuje trdosrčnega graščaka (Štrekelj I., 281—286, Milč. 26—32), nespametna je deklica, ki voli ženina le po zunanji lepoti (Milč. *Cigan kralj*); nepremagljiva je moč ljubezni v sv. zakonu (Štrekelj I., 67—69, Milč. 18—26) itd. Skoro vse te pesmi so ohranjene zelo okrnjene; g. Milčinski jih je iz svoje domišljije, proučivši natanko vse to narodno blago, takorekoč rekonstruiral, kakor n. pr. arheologi rekonstruirajo slavno *Akrópolis*, seveda vsak drugače. Na nekaterih mestih bi tudi jaz nekoliko ugovarjal, n. pr. str. 3 je po mojem mnenju starkino prigovarjanje mladini neumljivo; kraljestvo groze je (str. 60 nsl. 1.) opisano morda preveč komplicirano, da si otrok ne more živo predstavljati tistih preduhov in dvorišč, če ni bil še n. pr. v *Postojnski jami*. Pripovedovanje je preprosto, zadet je dobro tisti znani pravljичni slog: kar mogoče vse v glavnih stavkih, v preteklem času in — posebno značilno in posne-

manja vredno! — pametna raba pomanjšalnih besed (majcen, dušica itd.). Semtertja mi kakšen izraz seveda ne ugaja; tako n. pr. bo niška (str. 35 in še parkrat) neumljiva, pravilno se rabi le pl. neške ali nečke (cf. *Pleteršnik*).

G. Milčinski ni sicer prvi, ki je poizkusil rekonstruirati našo okrnjeno pripovedno pesem — poizkusila sta pred njim to J. Jurčič v povesti *Lepa Vida* in dr. Franc Detela v *Pegamu* in *Lambergarju* — pač pa je prvi, ki je obrnil pozornost na vso to zakopano poezijo in modrost in pokazal, kako naj se v naših časih, ko so napevi pozabljeni in tudi spomin za toliko stevilo verzov oslabil, nežni mladini v lepi prozi (in s pomočjo zanimivih slik) pripovedujejo lepe narodne pesmi. Nova, ženialna je bila misel; kdo bi jo bil izpeljal bolje? Staršem in vzgojiteljem pa po pravici kličemo: pripovedujte otrokom te čudovito lepe pravljice ali dajte jim to zares slovensko knjigo v roke!

Dr. J. Debevec.

Jakoba Alešovca: **Izbrani spisi**. (Drugi, popravljeni natis.) Priredil Jožef Volc. III. zvezek. **Kako sem se jaz likal**. 3. del. V Ljubljani 1910. Založila Katoliška Bukvarna. (Ljudska knjižnica 11. zvezek.) — Leposlovne vrednosti nima ta knjiga. Pripoveduje nam Alešovčevo „likanje“ dokaj nazorno in živo. V prvi vrsti bo zanimala dijake, pa tudi ljudstvo jo bo bralo z zanimanjem. Saj nam tako živo popisuje slovenskega kmetjskega dijaka, ki je nadarjen, obenem pa tudi — vsaj v začetku — živ, zdravo poreden in nekoliko okoren; pristne slovenske starše: dobro, mehko mater in nazunaj trdega očeta, ki pa ima pod raskavo skorjo mehko srce. Prav je storila Bukvarna, da je nanovo izdala to knjigo, ki jo je z večšo roko priredil J. Volc. Čitatelji, posebno mlajši, dobe tu jasno sliko tedanjih šolskih razmer, ko je bila pri nas blažena nemščina edino zveličavna. Človek ne ve, ali bi se bolj čudil nadarjenosti in pridnosti slovenskih učencev, ali pedagoški modrosti tedanje učne uprave! Starejše čitatelje, osobito še one, ki so morda tudi v onih časih hodili v šole, bo pa knjiga spominjala davnih dijaških let, ki so bila sicer huda, a je spomin nanje toliko bolj prijeten. Skratka: Zanimiva knjiga in prijetno čtivo, obenem pa posebno poučna dijakom, ker jim glasno govori, da je prva dolžnost učenje; za druge reči bodo pa že dobili časa, ko dovrše svoje študije. Kako drugačno biografijo bi bil spisal o sebi Alešovec, ko bi se bil brigal le za šolo! — Za društvene in dijaške knjižnice jo toplo priporočam.

L. Arh.

Jules Verne: **Pet tednov v zrakovlovu**. Iz francoskega prevel A. Kos. Katoliška Bukvarna v Ljubljani. 1910. Jules Vernejeva dela se čitajo prijetno, čeprav se dobe večkrat v njih mesta, ki so precej čudna in tuja našim ušesom. So pač prestavljena iz tujega nam jezika. A to, kar mika, je fantastična vsebina. Prestava je dobra, bere se gladko. Namesto: biljariti, biljarstvo naj bi se glasilo: botanika, botanizirati, če se že rabi na istem mestu fizika, mehanika (p. 8). Nedoslednosti: *Turistovski klub* (p. 8.) in *Potpotniški klub* (p. 11.); *Občni kolodvor* (14), *Bethlehemska bolnišnica* (15) (pravilno: bolnišnica ali bôl-

nica). Nepravilno je prvo. Zakaj bi pisali „Klub“ z veliko začetnico, ko je „Turistovski klub“ en pojem, lastno ime! — Klasičen zgled nedoslednosti: Kraljevsko Zemljepisno Društvo (11); Kraljevsko Zemljepisno društvo (210) in 12 vrstic pozneje: Kraljevsko zemljepisno društvo (210). Veseli me, da se je g. Kos ravnal po pregovoru: Če si skončal dobro, je vse dobro. — Knjigo priporočam.

L. Arh.

~~~~~

Druga.

I. V. Jagić: **Istorija slavjanskoj filologijii.** Sanktpeterburgъ, 1910. Str. 961. Cena 12 K. — Poročilo je sicer malo zakesnelo, a ker se še pri Slovencih doslej ni nikjer zadostno opozorilo na to veleslužno delo prof. Jagića, naj izpregovorim nekaj besed. Cesarska akademija znanosti v Peterburgu vrši res veliko kulturno nalogo s tem, da izdaja in podpira razna znanstvena dela ter v ta namen deli sposobnim učenjakom štipendije. Seveda ji je to lahko, ker ima za to dovolj denarja. Tako se je po navsetu najznamenitejših učenjakov in filologov namenila izdati v enotno urejeni zbirki delo, ki naj bi obsegalo vse stroke slovanske filologije, ter si je izvolila v to svrhu za urednika izkušenega slavista, prof. Jagića. Kot prva knjiga te enciklopedije je izšla zgoraj imenovana „Zgodovina slovanske filologije“, ki jo je spisal strokovnjak na tem polju, član akademije, prof. Jagić. Če pomislimo, da je to prvo večje delo te vrste, in da je snov, ki jo obdeluje pisatelj, tako obširna in vsestranska ter je obenem nedostajalo še veliko v to stroko spadajočih spisov, se moramo zares čuditi prof. Jagiću, da se mu je posrečilo izvršiti to nalogo tako dobro. Obžalovati je le, da je bil Jagić tako ponižen in skromen, da ni hotel povedati skoraj nič o svojih lastnih zaslugah za slovansko filologijo. Vsled tega je obdelal novejšo dobo le bolj pregledno in se dotaknil sedaj živečih slavistov le tuptam, ako je šlo za kako načelno vprašanje. V 30 poglavjih obravnava obširno snov. Pripoveduje o starih, srednjeveških poročilih o Slovanih vobče, navaja slovniške opazke, ki se nanašajo na cerkvenoslovanski jezik, ter poroča o prvih slovarjih in slovnicaх različnih slovanskih jezikov. V početkih 19. stoletja se je pričela tudi slavistika bujneje razvijati, Dobrovský, Kopitar, Vostokov so orali ledino. To je bila prva doba. Druga počenja za nastopom Šafařika (Slowanské starožitnosti 1837). Ustanavljajo se stolice za slovansko filologijo ter se pripravljajo pot tretji dobi, kateri je dal znak Miklosich s svojo primerjajočo slovnico slovanskih jezikov. Kot gobe po dežju so vstali po vseh slovanskih deželah slavisti, ki pripadajo deloma še k Miklošičevi dobi,

deloma pa segajo že v novejši čas. Vzrok temu, da je knjiga tako odebelela — izpočetka ji je bilo namenjenih samo 10 tiskovnih pol, v resnici pa jih obsega 60 — je, da se prof. Jagić ni držal ozko stavljenih mu mej ter je čestokrat posegel preko njih ter poleg strogo filologične znanosti poroča tudi o literarni zgodovini, etnografiji itd. Sploh je treba poudariti, da se je Jagić preveč oklepal posameznih osebnosti ter jih stavil v ospredje. Morda bi bilo bolje, ko bi se bil posvetil bolj notranjemu razvoju slavistike ter nam obenem pokazal, kako daleč smo prišli danes v tej stroki.

Sicer pa je knjiga res vse hvale vredna in je nekak plod Jagićevega dolgoletnega truda in dela na tem polju. Dobro bo služila slavistom, zlasti početnikom, kot uvod v slavistično znanost. J. K.

Olaf Broch: **Очеркъ физиологии славянской рѣчи.** Sanktpeterburgъ 1910, str. 262. Cena 3 K 84 v. — S pričujočim delom se je zopet zamašila vrzel na polju statistike. Kot V. knjiga enciklopedije slovanske filologije je izšla pred kratkim že dolgo zaželjena fonetika slovanskih jezikov. Fonetika je moderna veda, a predpogoj vsem slovniškim raziskovanjem, zlasti glasoslovnim. Vsi drugi kulturni narodi so imeli že lepe študije o fonetiki, tudi severnim in zapadnim Slovanom jih ni manjkalo. Omeniti so n. pr. I. Rozwadowsky: *Szkic wymowy polskiej 1901*, A. Frinta: *Novočeska vjslovnost 1909*, pri Rusih se je pečal s fonetičnimi raziskovanji Bogorodickij, kateri nam je znan tudi po svojem dialektološkem spisu: *Говоръ Бледа*. Pomanjkljivost sličnih študij pri južnih Slovanih se pozna tudi delu Brochovemu. Seveda je nemogoče, da bi se pri taki študiji, kot je Brochova slovanska fonetika, izčrpal ves material. Ker je pisatelj porabil večinoma že znane vire, zato tudi ne prinaša dosti novega, ampak je delo le nekaka dobra kompilacija. Snov je razporejena, kakor je vobče pri takih knjigah navada, izpočetka nekaj splošnega o postanku in artikulaciji glasov, nato govori o glasovih raznih slovanskih jezikov. Glede slovenščine je pripomniti, da se je pisatelj naslanjal izvečine na Škrabčev razpravo: *O glasu in naglasu našega knjižnega jezika v izreki in pisavi. Novo mesto 1870*. Dalje so mu služile kot dobra podlaga različne Škrabčeve drobtine, raztresene po „Cvetju“, in Pleteršnikov slovar. Na živem viru je študiral pisatelj le ljubljanski govor. Treba bo tudi nam kmalu sličnega spisa o slovenski fonetiki, kot ga imajo že drugi narodi, toda popreje bo treba preiskati še ona narečja, ki so ostala doslej še nepreiskana. Ker izide knjiga kmalu tudi v nemškem jeziku, in sicer v zbirki: *Sammlung slawischer Lehr- und Handbücher*, v Heidelbergu, nam bo tamkaj laže dostopna. Zaradi enotne terminologije, bo Brochova knjiga za Slovane velike važnosti. J. K.

Glasba.

„Novi Akordi“ so nastopili s prvo letošnjo številko svoje deseto leto. O tej priliki so dobili novo zelo lično uniformo, ki jo je napravil prof. Saša Šantel, sotrudnik lista. Ljubke in prikupljive so

zlasti razne vinjete in inicialke. — Glasbeni del lista obsega topot 12 strani, književna priloga pa kar 16.

Skladbe so sledeče: Adamičev mirni in sanjavi klavirski komad „Morje“, kosček programske